

інвестицій, з метою одержання прибутку або соціального ефекту. А.А. Пересада називає такі дії інвестиційною діяльністю, а інвестиційний процес наділяє вужчим тлумаченням цього поняття й пов'язує його з обґрунтуванням і реалізацією інвестиційних проектів [1, 5]. У свою чергу, інвестиційний цикл – це комплекс заходів від моменту прийняття рішення про інвестування до завершальної стадії інвестиційного проекту. Такої ж думки про зміст циклу дотримується й більшість вітчизняних вчених.

IV. Висновки. З вищевикладеного випливає, що економічний механізм інвестиційної політики потребує подальшого наукового й методичного обґрунтування. Головними її напрямками мають стати забезпечення активізації інвестиційних процесів, відповідно до визначених пріоритетів, посилення економічної відповідальності причетних структур за ефективність рішень у сфері державного інвестування, обґрунтоване використання комерційних та мобілізаційних методів перерозподілу фінансових ресурсів в інтересах здійснення інвестицій, створення дійового й вигідного для масового інвестора механізму залучення тимчасово вільних коштів у пріоритетні інвестиційні проекти.

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. – К.: ИТЕМ, 1995. – 447 с.

2. Економічний словник / За ред. П.І. Багрія, С.І. Дорогунцова. – К.: Київська книжкова фабрика, 1973. – 624 с.

3. Мертенс А.В. Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. – К.: Киевское инвестиционное агенство, 1997. – 416 с.

4. Маткин Ю.А. Инвестиционная деятельность в условиях перехода к регулируемой рыночной экономике в СССР // Экономика строительства. – 1990. – № 11. – С. 20-25.

5. Харрис Л. Денежная теория – М.: Экономика, 1996. – 380 с.

6. Савчук В.П. та ін. Анализ и разработка инвестиционных проектов. – К.: Абсолют-В, Эльга, 1999. – 304 с.

7. Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основы инвестиционной деятельности. – К.: Генеза, 1997. – 384 с.

8. Инвестиционный анализ и регулирование субъектов инвестиционного процесса – Краматорськ: Узд-во. Донб. гос. машстроит. акад., 1997. – 105 с.

9. Инвестиции: сущность и содержание категории в переходной экономике. – Харьков: Изд-во Харьков. Гос. экон. ун-та, 1996. – 16 с.

10. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. // Закони України. – К.: Парламентське видання, 1996. – Т.1. – С. 173-180.

11. Пересада А.А. Инвестиційна генеза в Україні. – К.: Лібра, 1998. – 392 с.

Conceptual approaches to the investment policy are considered in the article. The scientists views on the category of investment are grounded. Their generalizations are carried out.

Гвелесіані А.Г.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Поставлено питання про необхідність активізації інвестиційної політики галузей соціальної сфери з обов'язковим врахуванням їх особливостей. Запропоновано джерела залучення додаткових коштів для інвестування в об'єкти соціальної інфраструктури та наведено можливі форми участі приватного капіталу в реалізації інвестиційних проектів.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, інвестиційна політика, соціальні реформи.

I. Вступ. Розвиток галузей соціальної інфраструктури (освіти, охорони здоров'я, культури, житлово-комунального господарства, тощо) має значний вплив на формування та ефективне використання людського капіталу, який є ключовим фактором еконо-

мічного зростання. Стагнація інвестиційних процесів у галузях соціальної інфраструктури обумовлює необхідність активізації інвестиційної діяльності та значного нарощування обсягів інвестицій. Кожна складова соціальної інфраструктури (охорона здоров'я; освіта; побутове обслуговування населення й житлово-комунальне господарство; культура й мистецтво; фізична культура й спорт; торгівля й громадське харчування, тощо) має свою економічну і організаційну специфіку, різні рівні підпорядкування та системи фінансового забезпечення. Тому політика залучення інвестицій в кожній з галузей соціальної інфраструктури має свої особливості.

II. Постановка завдання. Питанням розвитку та реформування соціальної інфраструктури в період трансформації економіки

України присвячені роботи багатьох науковців, серед яких О.А. Грішнова, О.В. Макарова, В.М.Новіков, В.В. Онікієнко, В.А.Савченко, М.В.Семикіна, експерти Міжнародного центру перспективних досліджень. В пропонованій статті автором здійснено аналіз інвестиційної діяльності та розглянуто деякі напрямки розвитку інвестиційної політики в галузях соціальної інфраструктури.

III. Результати. Стан інвестиційної діяльності в соціальній сфері на макроекономічному рівні характеризується такими загальними показниками, як обсяг інвестицій та їх частка в ВВП. Статистичні дані свідчать, що обсяги інвестицій в основний капітал економіки України зросли у 2004 році в порівнянні з 1996 майже в 6 разів, в фактичних цінах 2004 року вони становили майже 76 млрд.грн. Обсяги інвестицій в соціальну інфраструктуру зростали швидшими темпами: в 2004 році становили 33,8 млрд.грн. у порівнянні з 3,9 млрд.грн. в 1996 році. Але таке поживлення інвестиційної діяльності ще не можна приймати за надійну базу для подальшого значного зростання обсягів інвестицій, в тому числі і в галузі соціальної інфраструктури. Частка інвестицій в складі ВВП, знизившись з 15,4 % в 1996 р. до 13,28 % в 1997 р., з 2000 року мала тенденцію до зростання. Питома вага інвестицій в галузі соціальної інфраструктури у ВВП зменшилась протягом 1996-2000 років до 3,42 %, і лише в 2003-2004 рр. спостерігалось зростання даного показника – до 9,78 % в 2004 р., що є важливим позитивним моментом для економічного розвитку галузей соціальної інфраструктури і потребує збереження та подальшого зростання [1].

Значну роль у діяльності галузей соціальної сфери та визначенні обсягів необхідних інвестицій має стан основних засобів. При зростанні вартості основних засобів в галузях соціальної інфраструктури протягом 2000-2005 років, вони характеризується значним ступенем зношеності (більше 50%) [1] та низькою інтенсивністю оновлення. Це свідчить про необхідність технічного переозброєння та модернізації основних фондів соціальної інфраструктури, що потребує значних інвестиційних ресурсів.

Аналіз інвестиційної діяльності, що здійснюється за рахунок коштів державного

бюджету, свідчить, що протягом 2002-2004 років частка коштів держбюджету в інвестиціях в соціальну інфраструктуру значно зростає (з 4,1% до 8,6%) [2]. Таке зростання пов'язане зі значними інвестиційним вкладеннями держави в транспорт і зв'язок (зростання частки коштів держбюджету в інвестиціях в ці галузі з 3,19% в 2002 р. до 12,54% в 2004р.) [3]. Інвестиції, освоєні за рахунок держбюджету в галузі «транспорт і зв'язок» на 93% були направлені на допоміжні транспортні послуги, що включають транспортне оброблення вантажів та складування, діяльність транспортних агентств з організації перевезення вантажів: експедиції вантажів, декларування, підготовки транспортної документації, діяльність митних брокерів та фрахтових агентів транспорту тощо.

У порівнянні з 2002 роком вдвічі зросла частка капітальних вкладень держави в охорону здоров'я та соціальний захист (зростання з 11,43 до 22,7%). Зросла частка коштів держбюджету в інвестиціях освоєних в галузі освіти (з 14% до 18%), що відбулось за рахунок значного підвищення частки коштів держбюджету в соціальних інвестиціях у вищу освіту (з 9,52 % в 2002 році до 23,7 % в 2004 році) та її зменшення в середню освіту (з 23,13 % в 2002 р. до 15,2 % в 2004 р.). Спостерігалось збільшення інвестицій за рахунок держбюджету в діяльність у сфері відпочинку і розваг, культури та спорту – їх частка в загальному обсязі інвестицій, що направлені в дану галузь зросла з 8,63 % до 13,1%. Зростання обсягів інвестицій в житлове будівництво протягом 2003-2004 років відбувалось за рахунок недержавних коштів: частка державних вкладень в 2004 році в цю сферу становила лише 4 % [4]. Це свідчить про посилення активності недержавних організацій та населення в інвестування у житлове будівництво. В той же час, якщо розглядати структурний аспект динаміки інвестицій за рахунок коштів державного бюджету, приходимо до висновку, що структура інвестицій погіршилась: значно зросла частка інвестицій в галузі транспорту і зв'язку (з 49,37 до 69,47%) та знизилась доля інвестицій в інші галузі (в освіту – з 18,08 до 6,46, в тому числі інвестиції в середню освіту з 10,16% до 2,72%, в охорону здоров'я – з 14,57% до 12,3%, в оптову та роздрібну торгівлю – з 0,1% до 0,04%).

Такі факти свідчать про погіршення структури інвестицій за рахунок держбюджету, диференціацію надання послуг в сторону багатшого населення (підвищення частки коштів держбюджету в інвестиціях, спрямованих на вищу освіту, на діяльність і сфері відпочинку та розваг, культури і спорту) і скорочення доступності громадян до основних галузей інфраструктури. Неоднозначні тенденції в освоєнні інвестицій за галузями соціальної інфраструктури свідчать про необхідність розробки інвестиційної політики держави в галузі соціальної інфраструктури.

Зменшилися обсяги інвестицій в будівництво об'єктів соціальної сфери у порівнянні з 1995 роком (табл.1). Особливо низьким є

сягу введеного житла в 2004 році відбувалось за рахунок збільшення активності забудовників приватної (в 1,6 рази) та комунальної (в 1,7 рази) форм власності. За підсумками 2005

року в Україні за рахунок усіх джерел фінансування введено в експлуатацію 7,8 млн. кв. м житла, що на 3,3 % перевищує показник за 2004 рік (7,6 млн. кв. м).

Скорочення мережі об'єктів гуманітарного і медичного призначення стало наслідком прискорених ринкових перетворень, які призвели до обвалу основних показників соціально-економічного розвитку країни. Швидкість трансформації планово-розподільчої системи в економіку ринкового типу

Таблиця 1.

Введення в експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури за 1995-2005рр.

	1995	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005 р. до 1995р., %
Житлові будинки, тис.м², у тому числі	8663	5848	6147	5558	5939	6073	6433	7566	7816	90,22
Загальноосвітні навчальні заклади, тис.учн.місць	54,2	24,5	24,8	15,4	14,8	8	10,7	12,85	10,56	19,48
Дошкільні заклади, місць	6600	800	1300	620	530	500	435	90	558	8,45
Лікарні, ліжок	2474	830	1741	784	453	411	1222	650	853	34,48
Амбулаторно-поліклінічні заклади, відвідувань за зміну	9879	4080	2107	2283	3076	1440	3678	2734	4012	40,61
Клуби та будинки культури, місць	5400	700	1600	1000	1100	1200	948	3143	3143	58,20

введення в дію дошкільних закладів (8,5% від аналогічного показника 1995 року). Протягом 2004 року катастрофічно знизилось введення в дію лікарень, амбулаторно-поліклінічних закладів, загальноосвітніх навчальних закладів (24-28 % від рівня 1995 року). Протягом 2005 року обсяги інвестицій в будівництво дошкільних закладів, загальноосвітніх навчальних закладів, лікарень та амбулаторно-поліклінічних закладів дещо зросли, але не перевищували 50 % рівня 1995 року.

Житлове будівництво значно знизилось в 2000 році і становило 64 % від рівня 1995 року, але в подальшому показники введення в експлуатацію житла дещо зросли – за період 2001–2004рр. на 19,7% (7,6 млн.кв.м загальної площі). Зростання загального об-

та бюджетні обмеження зумовили протиріччя між економічною політикою і реалізацією стратегії реформ у галузях соціальної інфраструктури.

Значення соціальної інфраструктури в прогресі суспільства, відповідальність держави за її розвиток при обмежених фінансових можливостях визначають необхідність оновлення та вдосконалення інвестиційного інструментарію з метою підвищення ефективності витрат та більш повного задоволення потреб суспільства. Як видно з попереднього аналізу, державний та місцеві бюджети не володіють достатніми ресурсами для забезпечення потреб галузей соціальної сфери в інвестиціях. Одним із перспективних рішень інвестиційної проблеми в житлово-

му будівництві, культурі та туризмі, частково в освіті та охороні здоров'я є поєднання державних та приватних джерел для реалізації інвестиційних програм та проектів.

Необхідність залучення приватного капіталу, як для розвинутих, так і перехідних економік, підкреслюють експерти Всесвітнього Банку. Вони стверджують, що залучення довгострокового приватного капіталу необхідне для забезпечення надійного та безперебійного функціонування об'єктів інфраструктури та забезпечення населення послугами в достатньому розмірі [5].

В залежності від галузі соціальної сфери та ступеня залучення приватного сектору, використовуються різні форми взаємодії держави та приватного капіталу при реалізації інвестиційних проектів в об'єкти соціальної інфраструктури. До таких відносяться приватизація, концесійні проекти, система франчайз, контрактна система та лізинг. Оптимальні форми залучення приватного капіталу в реалізацію інвестиційних проектів в

різні об'єкти соціальної інфраструктури наведено в табл.2.

Насьогодні значного поширення в інвестиційній діяльності набуває така форма взаємодії приватного і державного капіталів, як концесійні угоди. Застосування концесійних договорів, на думку експертів Міжнародного центру перспективних досліджень, доцільно використовувати для залучення приватних інвестицій в сферу житлово-комунального господарства. В зв'язку з низькими обсягами інвестицій в сферу ЖКГ за рахунок коштів місцевих бюджетів, обмеженістю ресурсів підприємств житлово-комунального комплексу необхідно використовувати інноваційні схеми фінансування підприємств ЖКГ та залучати приватний сектор, що забезпечить надходження інвестицій та забезпечить ефективніше управління підприємствами. Так, залучення приватного сектору на умовах оренди та концесії передбачено Законом "Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-кому-

Таблиця 2

Оцінка можливості застосування приватного капіталу в різних галузях соціальної інфраструктури.[5]

Об'єкт соціальної інфраструктури	Потреба в первинних інвестиціях	Ступінь ефективності на стадії будівництва	Ступінь ефективності на стадії експлуатації	користувач	Потреба в субсидіях	Рекомендована форма участі приватного капіталу
Охорона здоров'я лікарняні споруди обладнання	середня низька	середня середня	середня середня	державна державна		Лізинг/контрактна ВОО
Освіта	низька	низька		державна		Лізинг/контрактна
Житлово-комунальне господарство	висока	середня	середня	Індивідуальний	-	ВООТ/ВОО
Телекомунікації	середня	середня	середня	Індивідуальний	-	Приватизація/ ВООТ
Автошляхи	висока	висока	низька	Індивідуальний	-	ВООТ/державне фінансування
Залізничні шляхи <i>Інфраструктура</i> <i>операційні служби</i>	висока середня	висока низька	висока висока	оператори індивідуальний	+ +	ВООТ/державне фінансування франчайзинг
Аеропорти	висока	висока		державна/ оператор		Лізинг/контрактна

нального господарства на 2004–2010 роки”. При виборі форм залучення приватного капіталу необхідно враховувати, що ринки з водо, тепlopостачання і водовідведення перебувають у стані природної монополії, тож неспроможні забезпечити належні результати для споживачів без втручання держави; оскільки послуги водо-, тепlopостачання і водовідведення належать до сфер відповідальності місцевих органів влади, залучення приватного інвестора часто потребує попереднього вирішення проблем, пов’язаних з юрисдикцією; великі обсяги інфраструктури галузі розміщуються під землею, що ускладнює отримання точної інформації про її стан. Це підвищує вартість підготовки об’єктів до приватизації та збільшує вірогідність конфліктів після передачі об’єктів в управління або володіння приватному сектору; з огляду на важливість якості питної води для здоров’я громадян урядовий контроль у цій сфері повинен залишатись і після приватизації у будь-яких її формах. Очікуване надходження приватних інвестицій і впровадження ефективнішого управління підприємствами має сприяти досягненню визначених програмою цілей реформ галузі.

У сфері освіти і охорони здоров’я кількість успішно реалізованих концесійних проектів значно менше, ніж в перерахованих вище секторах. Їх застосування стримується головним чином складністю отримання доходів за рахунок платні з боку індивідуальних користувачів, і держава звичайно виступає в якості покупця подібних послуг і несе великі фінансові ризики. У цих галузях соціальної інфраструктури частіше використовуються традиційні контракти на проектування і будівництво в поєднанні з лізинговими схемами фінансування. Для проектів по обслуговуванню об’єктів охорони здоров’я найбільше підходять контракти типу „будівництво-володіння-експлуатація”, при такій формі залучення приватного сектору не відбувається передачі активів державі, приватний інвестор відповідає за інвестиції необхідні для досягнення цілей, передбачених у виданій державою ліцензії.

Вивчення світового досвіду вказує на наявність загальної тенденції розвитку спільного інвестування в освіту з боку населення, бізнесу й держави. Формуються нові інструменти приватного інвестування, впроваджу-

ються непрямі методи державного фінансування, що йдуть на зміну менш ефективним механізмам прямого бюджетного фінансування. Аналіз механізмів інвестування в освіту показує, що ні державне, ні приватне фінансування самі по собі не є оптимальними для розвитку освіти, перевага надається їх спільному використанню. Пошук оптимального співвідношення державного й приватного фінансування став ключовою проблемою реформування системи освіти багатьох країн, що враховує особливості їхньої інституціональної організації (рівень диференціації доходів залежно від рівня освіти, уявлення про соціальну справедливість, традицію в сфері освіти). Найскладнішим при цьому є визначення частки та формування механізмів приватного інвестування в освіту. У сучасній економічній літературі обґрунтовується дві основних переваги приватного фінансування освіти в порівнянні з державним. По-перше, воно більш економічно обґрунтовано й прораховане як інвестиційне рішення, прийняте на рівні домогосподарства, враховує сформовану кон’юнктуру ринку праці, орієнтовано на одержання вигоди від отриманої професії.

По-друге, приватне інвестування в освіту забезпечує збільшення зацікавленості учнів у самому процесі навчання, а також зростання вимогливості до пропонованих освітніх програм. Це сприяє підвищенню ефективності освіти за рахунок прийняття нових навчальних програм, удосконалювання навчального процесу, росту віддачі від викладачів і активізації самих учнів. Механізм державного контролю над якістю освіти й ефективністю використання ресурсів доповнюється контролем безпосереднього споживача (учня). Розвиток приватного інвестування освіти створює конкурентну основу діяльності освітніх установ і дає поштовх для початку відновлення всієї системи освіти (його втримання, методів навчання, набору пропонованих спеціальностей).

IV. Висновки. Отже, стратегічними напрямками підвищення інвестиційної активності в галузі соціальної інфраструктури можуть бути:

– Відновлення інвестиційної діяльності держави, особливо в галузях високого соціального значення (освіти, охорони здоров’я, фізичної культури, соціального забезпечення);

– Залучення приватного капіталу у формі концесійних проектів, контрактів, системи франчайз, лізингу в залежності від особливостей галузі (всі галузі соціальної інфраструктури)

– Залучення коштів споживачів, ресурсів домогосподарств (ЖКГ, освіта, охорона здоров'я);

– Залучення додаткових джерел за рахунок створення системи інвестування ресурсів пенсійних фондів;

– Стимулювання інвестицій в матеріально-технічну базу соціальної сфери за рахунок пільгового оподаткування інвесторів.

1. Статистичний щорічник України за 2004 рік – К.: Держкомстат, 2005

2. Основні засоби України. Статистичний збірник – К.: Держкомстат, 2005

3. Капітальні інвестиції в Україні за 2004 рік. Статистичний бюлетень – К.: Держкомстат, 2005

4. “Реформування інфраструктури: приватизація, регулювання і конкуренція” www.worldbank.org

5. Государство и отрасли инфраструктуры в современной рыночной экономике: научное издание / Ин-т мировой экономики и междунар. отношений РАН; Ред. Я. А. Рекитар, Л. С. Демидова. – М.: Наука, 2001.

A question is put about the necessity of investment policy activation in social sphere with the obligatory account of their features. The sources of bringing in of additional facilities for investing in the objects of social infrastructure are offered and the possible forms of participation of private capital in realization of investment projects are resulted.

Семенов А.Г.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розглянути існуючі форми оплати праці, проаналізована система оплати на приватній фірмі. На основі вихідних даних конкретної фірми запропоновано нову систему преміювання робітників і службовців фірми.

Ключові слова: оплата праці, система преміювання, мотивація, результати праці.

I. Вступ. Заробітна плата належить до тих економічних категорій, які формують зміст виробничих і суспільних відносин, впливають на темпи економічного розвитку суспільства і науково-технічного прогресу. Заробітна плата:

– є важливою складовою виробництва, рівень якої пов'язаний з потребами працівників та з процесом виробництва, його результатом;

– є одночасно і макроекономічною і мікроекономічною категорією;

– формується на межі відносин сфери удосконалення виробництва і відносин обміну робочої сили;

– повинна забезпечувати об'єктивно необхідний для відтворення робочої сили й ефективності функціонування виробництва обсяг життєвих благ, які працівник повинен одержати в обмін на свою працю.

Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників. Вона є найсильнішим мотиватором людини до праці. Звичайно кожен працівник бажає отримувати заробітну плату, яка б відповідала його професійним знанням та вмінням, відображала його відношення до праці, була винагородою за прикладені зусилля [1,2,3,4]

II. Постановка завдання. Отже, мета даної статті проаналізувати систему заробітної плати на об'єкти дослідження, на основі вихідних даних визначити шляхи її удосконалення, розробити власний проект нарахування заробітної плати

III Результати. На досліджуванім об'єкті ТОВ «Комстар» підрозділі холдингу «Future Electronics», який займається мілким збиранням та продажем комп'ютерного обладнання та офісної техніки, на сучасному етапі виникла проблема, яка цікавить багатьох роботодавців – менеджери «не хочуть» працювати з повною віддачею.

Керівництво підрозділу зіткнулося з проблемою незацікавленості менеджерів в ефективній роботі. Внаслідок цього, реалізація продукції та оборот коштів за останній рік (2005) коливався в рамках одних і тих самих показників не зростаючи.

Як свідчить практика, оплата праці на більшості підприємств, як основна складова